

הרמב"ן הק' עם ביאור מעשה חשב

נערך מתוך השיעורים בספח"ק רמב"ן,
הנמסרים מדי שבת בשבתו

שביעי של פסח

שנת תשפ"ד

שֵׁשֶׁת יָמִים תֹּאכַל מִצֹּת וּבֵינֵם הַשְּׁבִיעִי עֲצֶרֶת לַה' אֱלֹקֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה: (דברים פרק טז פסוק ח)

... והוסיף 'ובימים השביעי עזרת'. וטעמו ששט ימים תאכל מצות והשביעי עוד עליהם עזרת. והטעם, שיהיו עוד נעצרים לפנינו לאכול המצות. ובעבור שאמר 'עזרת' היא, ויהיה במשמע להיות נעצר על אכילת מצות כלכל כימים אשר לפנינו, הולך להזהיר שלא תעשה מלאכה.

מעשה חשב

א רש"י מפרש (באופן א) 'ובימים השביעי עזרת וגו'', היינו עזרת מלאכה. אמנם רבינו מפרש כוונת הכתוב 'ששת ימים תאכל מצות, ובימים השביעי עזרת', שגם ביום השביעי עדיין נעצרים לפנינו באכילת מצות.

ואפשר לומר דרש"י לשיטתו ורבינו לשיטתו. בהקדם דברי החת"ס (שם) המבאר דברי רבינו מאי טעמא נעשה שביעי של פסח טפל לענין אכילת מצה להששה ימים, ומהיכי תיתי לחלק ביניהם. ותירץ שיש ב' טעמים לאכילת מצה. א. שהרי הוא לחם עוני, ומזכיר העינוי שבמצרים. ב. מטעם חפזון כי גורשו ולא הספיק בצקם להחמיץ. והנה בכל ששת הימים המה נמשכו אחר תחילת הגירושין שגורשו ממצרים, משא"כ יום השביעי נהפוך הוא שהמצרים רדפו אחריהם ורצו להחזירם למצרים, ונתבטל טעם החפזון. ומ"מ יש זכר לעינוי ועינוי. ויען כי שבתה ממלאכה היא זכר לחירות מעבדות במצרים, ומצה בשביעי היא רק זכר לעבודה ולא לחירות, ע"כ הוה כתרתי דסתרי אהדדי, ע"כ אמר עזרת למצה, ואפ"ה לא תעשה מלאכה, עכתו"ד החת"ס.

העולה מן האימורין בביאור דעת רבינו, דששת ימי פסח המצה מרמז על חירות, כי גרשו ממצרים ולא הספיקו בציקם להחמיץ. ואפשר לומר דרבינו לשיטתו למש"כ לבאר הכתוב (שמות יד ה) 'ויגד למלך מצרים כי ברח העם', מה היה הסימן שברח העם, וכן מה הטעם שכתוב שם (שם פסוק ח) 'ובני ישראל יוצאים ביד רמה' וז"ל 'שעשו להם דגל ונס להתנוסס, ויצאים בשמחה ובשירים בתוף ובכנור כדמות הנגאלים מעבדות, לא כעבדים העתידים לשוב לעבדותם, וכל זה הגד לו'. הרי לנו לפי רבינו שהסימן שיצאו לחירות, ולא ע"מ להחזיר משום שעשו להם דגל, ויצאו בשמחה בשירים בתוף וכנור, וסימן זה היה כל הששת ימים, בין בימים שהלכו והתקדמו לים סוף, ובין בזמן שנאמר להם 'וישבו יחנו על פי החירות', דאע"פ שאז חזרו וישבו על פי החירות, דלא עצם ההליכה היה הסימן של חירות, אלא השמחה השירים בתוף וכנור. ובוזה א"ש שהששת ימים מרמז על ענין החירות.

אמנם לפירוש רש"י (שם) מהיכן ידע פרעה כי ברח העם, כי שלח עמהם אקטורין, וכיון שהגיעו עד שלשת ימים שקבעו לילך ולשוב וראו שאינם חוזרים למצרים, חזרו והגידו לפרעה. נמצא לפי רש"י עצם הליכה של שלשה ימים זה היה הסימן שיוצאים לחירות, ולא אופן ההליכה שהלכו בשמחה וכדומה. וא"כ בשלמה בשלשה ימים שהלכו, שפיר יש רמז לחירות, אבל בזמן שנאמר להם 'וישבו יחנו על פי החירות', לא היה שום פעולה של חירות. נמצא לפירוש רש"י זה שאוכלים מצות בחלק השני של היו"ט אינו משום חירות אלא משום זכר לעבדות.

ולפי האמור נמצא שרש"י לשיטתו ורבינו לשיטתו. רש"י לשיטתו דחלק שני של הפסח אכילת מצה הוא זכר לעבדות, לכן לא הוצרך הכתוב לומר שגם שביעי של פסח צריך לאכול מצות, לכן מפרש 'עזרת לה' אלקיך', שהינו עזרת מלאכה. אמנם רבינו לשיטתו שכל יו"ט פסח טעם אכילת מצה הוא משום זכר לחירות, ובשביעי של פסח שלא שייך טעם זה היה סברא לומר שליכא חיוב אכילת מצה, לכן הוצרך הכתוב לומר עזרת לה' אלקיך, שיהיה נעצרים לפנינו באכילת המצה.

*